

CONFESSIO FIDEI HOZJUSZA JAKO PODSTAWA KATECHIZACJI WIERNYCH W HISPANSKICH NIDERLANDACH

Wśród dokumentów króla Hiszpanii Filipa II Habsburga z roku 1565 znajdujemy interesującą wzmiankę o jednym z dzieł Stanisława Hozjusza. W omawianym dokumencie król Filip II poleca biskupom niderlandzkim, aby zobowiązali duchownych swoich diecezji do nauczania dzieci w szkołach oraz głoszenia kazań w świątyniach w niedziele i święta według „Małego katechizmu”¹, zaleconego przez cesarza Ferdynanda do użytku w Austrii, Czechach, Tyrolu, Styrii, Karyntii i Krainie. Katechizm ten został zaaprobowany przez papieża i przyjęty przez uniwersytet w Louvain (Lowanium). Przy objaśnianiu tegoż katechizmu duchowni mają posługiwać się „Konfesją polską”, opracowaną przez Kardynała Stanisława Hozjusza (*la confession Polonica hecha por el Cardenal Stanislao Hosio*), oraz Wyznaniem Wiary, opracowanym przez Jana z Louvain (*la declaracion del Credo hecha por Iohannes de Louanio*)². Książki te są w omawianym dokumencie określone jako katolickie, uczone i najstosowniejsze do tłumienia współczesnych herezji, stwierdza się też, że zostały zaaprobowane przez Sobór Powszechny (to znaczy przez Sobór Trydencki).

W dalszej części dokumentu Filip II nakazuje biskupom zwołać synod prowincjonalny, na którym zostaną omówione zalecenia Soboru, dotyczące sformułowania i uzgodnienia jednej ogólnej doktryny, jednordonnej, jasnej, uczonej i stosownej do

¹ Zapewne mowa tu o tzw. Krótkim Katechizmie Piotra Kanizjusza — najkrótszej z trzech wersji jego *Catechismus Maior seu Summa Doctrinae Christianae Post-Tridentina*. Podstawowa wersja, tzw. Wielki Katechizm, ukazała się po raz pierwszy drukiem w Wiedniu w 1555 r. Zawierała ona 211 pytań i odpowiedzi i już w rok później została przetłumaczona na niemiecki. Również w 1556 r. powstała wersja skrócona, tzw. Krótki Katechizm, zawierający 59 pytań oraz „krótkie modlitwy dla prostaczków”, tłumaczony na 12 języków europejskich. Średnia (122 pytania) wersja katechizmu, opracowana w 1558 r., przeznaczona była do użytku szkół łacińskich.

² Nazwisko Jana z Louvain trzykrotnie pojawia się w ostrej satyrze na Kościół Rzymsko-Katolicki pióra Philipsa van Marne van St.-Aldegondę, pt. *Biëncorff der H. Roomscher Kercke*, I wyd. 1569: Ioannes de Lovanio występuje tam jako autor bliżej nieokreślonego dzieła o transsubstancjacji, Ioannes a Lovanio natomiast jest dwukrotnie wymieniony wśród kilkunastu znaczących uczestników ruchu kontreformacyjnego, w jednym szeregu ze Stanisławem Hozjuszem, w jednym przypadku również w kontekście dogmatu o transsubstancjacji. Można przypuszczać, że jest to jedna osoba, tożsama z wymienionym w interesującym nas dokumencie autorem dziełka, określonego jako *declaracion del Credo*. Nie udało mi się odnaleźć innych informacji o Janie z Louvain ani o jego dziełach. Dziękuję Marijke de Wit z Uniwersytetu w Gandawie za pomoc w identyfikacji tej postaci.

umocnienia katolików, pogńębienia heretyków i pouczenia nieoświeconych. Tymczasem zaś (czyli do momentu podjęcia przez synod stosownych uchwał) należy się posługiwać wyżej wymienionymi środkami.

Należy tu postawić pytanie, co kryje się pod tytułem „Konfesja polska” (*la confession Polonica*)? Ponieważ nie jest to dokładny tytuł żadnego ze znanych nam dzieł Hozjusza, najbardziej prawdopodobne wydaje się, że w dokumencie określono w ten sposób opublikowane 8 lat wcześniej w Moguncji dzieło Hozjusza *Confessio catholicae fidei christiana*, zwane w skrócie *Confessio fidei*³.

Oznaczałoby to, że właśnie *Confessio fidei* w dwa lata po zakończeniu soboru trydenckiego zostało oficjalnie zalecone przez Filipa II Habsburga jako szeroka podstawa katechizacji katolików w hiszpańskich Niderlandach, służąc pogłębieniu formacji teologicznej tamtejszych duchownych.

Poniżej przytaczam odnośny fragment dokumentu, zatytułowanego *Puntos que se han hecho para responder a la consultacion que vino de Flandes*, przechowywanego w hiszpańskim Archivo General de Simancas, w sekcji Estado, pod sygnaturą legajo 529, f. 47ss.:

Su Magestat, siendo seruido, podra mandar proueer lo siguiente tocante al primer articulo de la consultacion de las nueve personas que se juntaron en Brusselas. A lo primero, que piden remedio para la doctrina del pueblo. Puede su Magestat mandar que los obispos a quienes lo toca lo miren y prouean, pues es su officio dellos. Y que los magistrados assistan y guarden lo que en este caso los obispos en sus obispados ordenaren. Juntando para esto cada obispo sus pastores y dandoles orden de la doctrina que an de enseñar a los niños en las esquelas, y la que an de predicar a los grandes y demas capacidad en los templos. Y que para esto pareçe a su Magestat que se enseñe los domingos y fiestas el catheçismo que el emperador Fernando mando haçer para sus estados de Austria, Bohemia, Tirol, Stiria, Carintia y Carniola. Pues esta aprobado por el papa y por la uniuersidad de Loyayna reçibido. Y que para declaracion deste catheçismo pequeño tengan los pastores y predicadores la confession Polonica hecha por el Cardenal Stanislao Hosio, y la declaracion del Credo hecha por Iohannes de Louanio, que son libros catholicos, doctos y oportunnissimos para confundir las heregias presentes, y estan aprouados por el Santo Consilio.

Mande su Magestat que se haga synodo prouinçial en aquellos estados, para que los obispos traten, como se podra esecutar lo que el Santo Consilio ordeno açerca desto, y para que ellos traten de haçer con comun consentimiento de todos una doctrina general y uniforme, facil, catholica, clara, erudita y oportuna para confirmar a los catholicos, confundir a los hereges y enseñar a los ignorantes. Y que, entretanto que esto se haçe, se use de los beneficios que arriba pongo.

³ Stanisław Hozjusz, *Confessio catholicae fidei christiana*, I wyd. Moguncja 1557.

HOSIUS' *CONFESSIO FIDEI* AS THE BASIS FOR CATECHIZATION OF THE FAITHFUL IN THE SPANISH NETHERLANDS

SUMMARY

Among the document concepts of Philip II Habsburg, king of Spain and the Netherlands, stored at the Archivo General de Simancas and dating from 1565, there is an interesting mention of Stanislaus Hosius' *Confessio Fidei*: Netherlands priests are to teach children in schools and preach their sermons on the basis of the little catechism recommended by Emperor Ferdinand for use in his dominions, approved by the pope and accepted by the university in Louvain (Lovanium). When explaining the said catechism, priests are to use the Polish Confession drawn up by Cardinal Stanislaus Hosius and the Credo drawn up by John of Louvain — Catholic and learned books, approved by the Ecumenical Council, and proper for stifling contemporary heresies. They should so proceed until the provincial synod formulates and agrees upon a doctrine, compatible with the Council's recommendations, for strengthening the Catholics, repressing the heretics and instructing the unenlightened.

This means that in 1565, two years after the end of the Council of Trent, Stanislaus Hosius' *Confessio catholicae fidei christiana*, first published in 1557, was officially recommended by King Philip II Habsburg as the basis for catechization of the Roman Catholic faithful in the Spanish Netherlands.